

מאפיינים דמוגרפיים של שופטים

מסמך זה נכתב בעקבות בקשת חבר הכנסת משה סעדה בדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט שעסק בהצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון – חיזוק הפרדת הרשויות). בהתאם לשאלות שעלו בדיון, במסמך יוצגו כמה נתונים דמוגרפיים על שופטים מכהנים, במטרה לבחון את ההטרוגניות של קבוצה זו. הנתונים שיוצגו מתבססים על שני מקורות:

- נתונים שהתקבלו מהנהלת בתי המשפט על כמה מאפיינים דמוגרפיים של שופטים בערכאות שונות. נתונים אלו כוללים פילוח לפי הדת, המגדר וארצות הלידה של השופטים;
- נתונים על זרמי החינוך שבהם למדו בנעוריהם שופטי בית המשפט העליון ושופטי בתי המשפט המחוזיים. נתונים אלו הוכנו במרכז המחקר והמידע של הכנסת באמצעות שליפה ידנית של מידע ממאגר קורות החיים של הרשות השופטת (נכון ל-30 בינואר 2023).

להלן עיקרי המסמך

לפי נתוני הנהלת בתי המשפט:

- 91% מהשופטים בכלל בתי המשפט הם יהודים ו-9% אינם יהודים: 4.6% מוסלמים, 3.1% נוצרים וכ-0.9% דרוזים.
- בבית המשפט העליון מכהן שופט לא יהודי אחד (מוסלמי). שופטים לא יהודים (מוסלמים, נוצרים ודרוזים) הם 6.7% משופטי בית המשפט המחוזי ו-9.7% משופטי בית משפט השלום. בבית הדין הארצי לעבודה לא מכהנים שופטים לא יהודים.
- עם העלייה בערכאות יש ירידה בשיעור השופטות ובשיעור השופטים הערבים.
- נשים הן 53% מכלל המכהנים בתפקידי שיפוט. שיעור הנשים בין שופטי בית המשפט השלום גדול מעט יותר, והוא קרוב ל-55%. שיעור הנשים בקרב שופטי המחוזי קטן יותר – כ-47%. שיעור השופטות בין שופטי בית המשפט העליון הוא כ-44%.
- מתוך 800 השופטים שמכהנים כיום, 734 נולדו בישראל (92%) ו-66 נולדו במדינות אחרות (8%), ובהן (בסדר יורד) מדינות אירופיות או אנגלוסקסיות, מדינות באזור הים התיכון ואפריקה ומדינות במזרח אירופה.

לפי בדיקה ידנית של קורות החיים של שופטי בית המשפט המחוזי ושל בית המשפט העליון (מתוך קורות החיים שפורסמו):

- בבית המשפט העליון מכהנים 15 שופטים. בעשרה מתוך קורות החיים המפורסמים באתר הרשות השופטת יש מידע על המוסד החינוכי האחרון שבו למד השופט. לפי המידע שבאתר, חמישה מהשופטים למדו בבית ספר ממלכתי (עברי) וחמישה למדו בבית ספר ממלכתי דתי.
- 61% משופטי המחוזי למדו בנעוריהם בחינוך הממלכתי (עברי), 28% למדו בחינוך הממלכתי-דתי ו-11% בחינוך הערבי. בכל מחוז יש התפלגות שונה של מוסדות הלימוד של השופטים: לדוגמה, במחוזות ירושלים ותל אביב כל שופטי המחוזי למדו בחינוך העברי, ולא מכהנים בהם שופטים שלמדו בחינוך הערבי; שיעור שופטי המחוזי שלמדו בחינוך הממלכתי-דתי גדול במיוחד במחוז ירושלים ובמחוז דרום. לא מצאנו בין קורות החיים מוסדות חינוך ששייכים לזרם החרדי.

1. נתונים דמוגרפיים על שופטים – ממערכת המידע של הנהלת בתי המשפט

כאמור, מרכז המחקר והמידע של הכנסת פנה להנהלת בתי המשפט בבקשה לקבל נתונים על מאפיינים דמוגרפיים של השופטים בבתי המשפט השלום, המחוזיים והעליון. בתשובה נמסרו לנו חלק מהנתונים שהתבקשו (פילוחים של נתוני השופטים והרשמים לפי ערכאות, מגדר, ארץ לידה וקבוצת אוכלוסייה – יהודים וערבים). נמסר כי למערכת המחשוב של הנהלת בתי המשפט אין אפשרות להפיק נתונים אחרים שהתבקשו, כמו ארץ המוצא של ההורים (נתון שהתבקש מתוך כוונה לעמוד על השייך העדתי של השופטים), ואף לא על היותם חרדים או אנשים עם מוגבלות. להלן יוצגו הנתונים שהועברו לידינו עד מועד הכנת המסמך.¹ נציין כי ביקשנו מהנהלת בתי המשפט גם נתונים על המועמדים לכהונה שיפוטית בערכאות השונות, אולם בלוח הזמנים להכנת המסמך לא עלה בידם להכין את הנתונים. אם נתונים אלו יועברו אלינו בהמשך, מסמך זה יעודכן בהתאם.

נתוני בסיס – במערכת בתי המשפט מכהנים כיום 800 שופטים ו-73 רשמים או רשמים בכירים. מתוך 800 השופטים:²

493 מכהנים בבתי משפט השלום;

223 מכהנים בבתי משפט מחוזיים;

15 מכהנים בבית המשפט העליון, ובנוסף להם מכהנת רשמת בכירה;

58 מכהנים בבית הדין האזורי לעבודה;

תשעה מכהנים בבית הדין הארצי לעבודה;

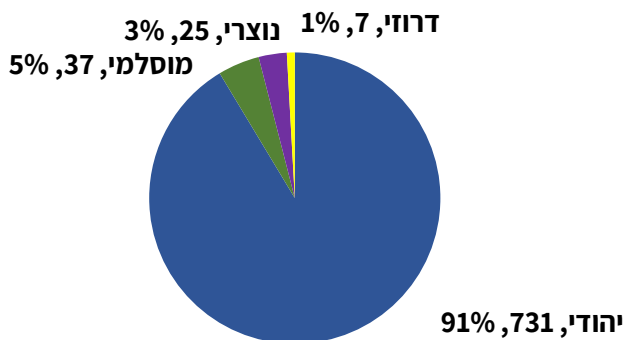
שופט אחד מכהן בהנהלת בתי המשפט.

¹ עו"ד מורן פרוינד, הלשכה המשפטית, הנהלת בתי המשפט, דוא"ל, 31 בינואר 2023.
² שם.

1.1 נתוני השופטים בפילוח לפי דת³

להלן יוצגו בתרשים 1 נתונים על 800 השופטים בכלל בתי המשפט בפילוח לפי דת.

תרשים 1: שופטים בכלל בתי המשפט, לפי דת⁴

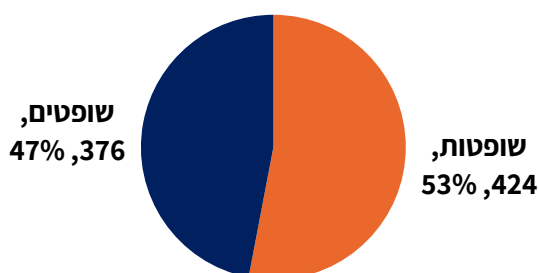
לפי נתונים אלו, 91% מהשופטים בכלל בתי המשפט הם יהודים ו-9% אינם יהודים: 4.6% מוסלמים, 3.1% נוצרים וכ-0.9% דרוזים.

יש הבדלים מסוימים בשיעורי השופטים בני הדתות השונות בין הערכאות: בבית המשפט העליון מכהן שופט לא יהודי אחד (מוסלמי); שופטים לא יהודים (מוסלמים, נוצרים ודרוזים) הם 6.7% משופטי בית המשפט המחוזי, 9.7% משופטי בית משפט השלום ו-8.6% משופטי בית הדין לעבודה. בבית הדין הארצי לעבודה לא מכהנים שופטים לא יהודים.

מפילוח לפי דת של נתוני 73 הרשמים עולה כי 88% מהם יהודים ו-12% אינם יהודים.

1.2 נתוני השופטים בפילוח לפי מגדר⁵

תרשים 2: שופטים בכלל בתי המשפט, לפי מגדר⁶

³ עו"ד מורן פרוינד, הלשכה המשפטית, הנהלת בתי המשפט, דוא"ל, 31 בינואר 2023.

⁴ שם.

⁵ שם.

⁶ שם.

לפי הנתונים בתרשים, נשים הן 53% מכלל המכהנים בתפקידי שיפוט. נתוני הנהלת בתי המשפט מראים שי **הבדל בין הערכאות בשיעורי הנשים מכלל השופטים**: שיעור הנשים בין שופטי בית משפט השלום גדול יחסית, והוא קרוב ל-55%; שיעור הנשים בין שופטי המחוזי קטן יותר – כ-47%. **בבית המשפט העליון מכהנים כיום תשעה שופטים (גברים) ושבע שופטות (אחת מהן רשמת. יחד שיעורן הוא כמעט 44% משופטי בית המשפט העליון).**⁷

עוד עולה מנתוני הנהלת בתי המשפט שנשים הן כ-60% משופטי בית הדין האזורי לעבודה וכ-67% משופטי בית הדין הארצי לעבודה.⁸ שיעורים אלו של נשים גבוהים יחסית לשיעור הנשים מכלל השופטים בבתי המשפט האחרים וגם יחסית לשיעור הנשים באוכלוסייה.⁹ גם בין רשמי בתי המשפט שיעור הנשים גדול יחסית – 63%.¹⁰

נסכם כי בבית המשפט העליון מכהן שופט ערבי אחד, וכי שיעור הנשים בערכאה זו הוא 44%. שיעורי הנשים והערבים בבית המשפט העליון קטנים משיעורי הנשים והערבים בערכאות האחרות.

1.3 נתוני השופטים בפילוח לפי ארצות לידה¹¹

בפרק זה יוצגו כמה נתונים על ארץ הלידה של השופטים המכהנים בבתי המשפט בישראל. כאמור, מרכז המחקר והמידע של הכנסת פנה להנהלת בתי המשפט בבקשה לקבל נתונים על ארץ הלידה של השופטים ועל ארץ הלידה של הוריהם (נתונים אלו התבקשו כאמור מתוך כוונה לעמוד על השיוך העדתי של השופטים, אחד מהמשתנים שהתבקשו לבדוק). ארץ הלידה, ובפרט של האב, היא דרך מקובלת לבחינת המוצא של יהודים בישראל.¹² מהנהלת בתי המשפט נמסר כי מערכת המחשוב שלה אינה יכולה להפיק נתונים על ארצות המוצא של הורי השופטים, ולכן הועברו נתונים רק על ארצות המוצא של השופטים עצמם. נציין כי מידע זה אינו מספק כדי להבין מהו השיוך העדתי של השופטים, שכן מרבית השופטים הם ילידי ישראל, והעדה שאליה הם שייכים עשויה להשתקף בנתוני ארצות המוצא של הדורות הקודמים – הורים או סבים.¹³ מידע זה כן עשוי לתת מושג כללי על חלקם של העולים לישראל בין שופטי בתי המשפט.

לפי נתוני הנהלת בתי המשפט, **מתוך 800 השופטים שמכהנים כיום, 734 נולדו בישראל (92%) ו-66 נולדו בארצות אחרות (8%).**¹⁴

⁷ עו"ד מורן פרוינד, הלשכה המשפטית, הנהלת בתי המשפט, דוא"ל, 31 בינואר 2023.

⁸ שם.

⁹ שם.

¹⁰ שם.

¹¹ שם.

¹² לדוגמה, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מפרסמת נתונים כאלו בלוח 28.6: [יהודים לפי ארץ מוצא וגיל](#).

¹³ כמו כן, נתונים אלו אינם יכולים לסייע ללמוד על שיעור יוצאי אתיופיה בין השופטים, ואף לא על שיעור העולים החדשים (שכן ייתכן שיש שופטים שעלו לישראל בילדותם וכיום כבוגרים הם משולבים היטב בחברה הישראלית).

¹⁴ עו"ד מורן פרוינד, הלשכה המשפטית, הנהלת בתי המשפט, דוא"ל, 31 בינואר 2023.

מתוך 66 השופטים שנולדו בארצות אחרות, רק חמישה עלו לישראל אחרי שנת 1990, כלומר גם השופטים שהם ילידי חו"ל חיים בישראל זה עשרות שנים. **אשר לארצות המוצא של השופטים שלא נולדו בארץ:**

- 23 שופטים (35%) נולדו באירופה המערבית או במדינות אנגלוסקסיות (13 מהם ילידי ארצות הברית);¹⁵
- 21 שופטים נולדו במדינות המזרח התיכון או אפריקה¹⁶ (מהם שבעה ילידי מרוקו, שלושה ילידי אתיופיה ושלושה ילידי טורקיה);
- 19 שופטים הם ילידי מזרח אירופה (תשעה מהם נולדו ברוסיה);¹⁷
- שלושה שופטים נולדו בדרום אמריקה (ארגנטינה או ברזיל).

בבחינה לפי הערכאות השונות: מתוך 66 השופטים שלא נולדו בארץ, 33 מכהנים בבית משפט השלום,¹⁸ 22 בבית המשפט המחוזי,¹⁹ שמונה בבתי דין לעבודה²⁰ ושלושה בבית המשפט העליון.²¹

2. אומדן הזיקה הדתית של שופטים במערכת המשפט

ממד נוסף שהתבקשנו לבחון הוא הזיקה הדתית של השופטים, ובפרט כמה מהם דתיים או חרדים. מטבע הדברים, מידע זה אינו מופיע בצורה מפורשת בקורות החיים של השופטים המפורסמים באתר הרשות השופטת או במערכות המידע של הנהלת בתי המשפט. לצורך כתיבת המסמך, ביקשנו לשער מה הרקע הדתי של שופטים לפי מוסד הלימודים הטרומ-אקדמי האחרון שבו הם למדו. נציין כי שיטה זו לאומדן הזיקה הדתית נמצאת גם בשימושה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לצורך אומדן שיעור האוכלוסייה החרדית בישראל.²² לצורך כך, ערכנו בדיקה ידנית בקורות החיים של שופטי בית המשפט העליון ושל השופטים והרשמים של בתי המשפט המחוזיים.²³ בעבור כל אחד מהשופטים בדקנו מהו המוסד החינוכי האחרון שבו למד טרם הלימודים האקדמיים וסיווגנו את השופטים לפי **סוג הזרם החינוכי שבו הם למדו: ממלכתי (עברי), ממלכתי דתי או ערבי**.²⁴ למותר לציין שהזרם החינוכי שבו למדו השופטים בנעוריהם אינו בהכרח מעיד על אורח החיים שלהם או על השקפת עולמם כיום, אולם זהו

¹⁵ במדינות אלו נכללות: ארצות הברית, קנדה, בריטניה, צרפת, אוסטרליה ודרום אפריקה. עו"ד מורן פרוינד, הלשכה המשפטית, הנהלת בתי המשפט, דוא"ל, 31 בינואר 2023.

¹⁶ בקבוצת מדינות זו נכללות: איראן, אלג'יריה, אתיופיה, טורקיה, מצרים, מרוקו, קמרון וקניה. דרום אפריקה אינה נכללת בקבוצה זו. שם.
¹⁷ במדינות מזרח אירופה נכללות: ברית המועצות, רוסיה (שתי הקטגוריות האלו רשומות במערכת המחשוב של הנהלת בתי המשפט), רומניה, ליטא ולטביה. שם.

¹⁸ מתוך 33 שופטי השלום האלו, 11 נולדו במדינות אירופיות או אנגלוסקסיות; עשרה נולדו במזרח אירופה; עשרה במדינות המזרח התיכון או באפריקה; שניים בדרום אמריקה. עו"ד מורן פרוינד, הלשכה המשפטית, הנהלת בתי המשפט, דוא"ל, 31 בינואר 2023.

¹⁹ מתוך 22 שופטי המחוזי, תשעה נולדו במדינות המזרח התיכון או באפריקה, שבעה במדינות אנגלוסקסיות ושישה במזרח אירופה. שם.
²⁰ מתוך שמונה שופטי בית הדין לעבודה, שלושה נולדו במדינות אנגלוסקסיות, והשאר נולדו במדינות אחרות. שם.

²¹ ארצות הלידה של שופטי בית המשפט העליון שלא נולדו בישראל הן ארצות הברית, בריטניה וברית המועצות. שם.

²² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ומשרד ראש הממשלה, [הגדרות ומקורות מידע על האוכלוסייה החרדית הקיימים בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה](#).

²³ קורות החיים מפורסמים באתר הרשות השופטת, [שופטים](#), כניסה: 30 בינואר 2023. עקב לוח הזמנים להכנת המסמך לא בדקנו את קורות החיים של 550 שופטי בתי המשפט השלום.

²⁴ כמעט בכל המקרים המוסד החינוכי הוא בית ספר תיכון, ובמקצת המקרים המוסד הוא ישיבה.

משתנה שעשוי ללמד על הרקע שממנו הגיעו השופטים. כמו כן, למידה בזרם חינוך מסוים אינה מלמדת בהכרח על הזיקה הדתית של אותו אדם בתקופת הלימודים (למשל במקרה של שופט ערבי שלמד בחינוך העברי). נציין כי לא בכל המקרים המידע על הרקע החינוכי נכלל בקורות החיים של השופטים, שכן הם נכתבו בשפה חופשית ובפורמט לא אחיד. מידע זה מופיע בעשרה מתוך 15 קורות החיים של שופטי בית המשפט העליון (ואינו מופיע בחמישה מהם), וב-141 מתוך 222 קורות החיים של שופטי בית המשפט המחוזי (ואינו מופיע ב-81 מהם).

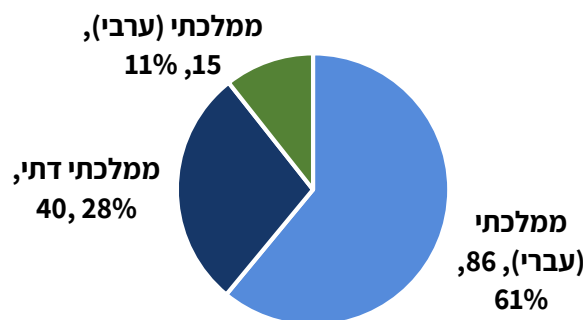
שופטי בית המשפט העליון

בבית המשפט העליון מכהנים 15 שופטים. בעשרה מתוך קורות החיים המפורסמים באתר הרשות השופטת יש מידע על המוסד החינוכי האחרון שבו למד השופט. לפי המידע שבאתר, חמישה מהשופטים למדו בבית ספר ממלכתי (עברי) וחמישה למדו בבית ספר ממלכתי דתי. אחד מחמשת השופטים שלמדו בחינוך הממלכתי העברי הוא ערבי (מה שעשוי ללמד על הזהירות שיש לנקוט בעת עשיית שימוש בפרמטר זה של מוסד לימודים). בעבור חמישה שופטים המידע הזה לא נכלל בקורות החיים המפורסמים באתר.²⁵

שופטי בתי המשפט המחוזיים

לפי אתר הנהלת בתי המשפט, בעת כתיבת המסמך מכהנים בבתי המשפט המחוזיים 222 שופטים.²⁶ בקורות החיים שבאתר הנהלת בתי המשפט יש מידע על המוסד החינוכי של 141 שופטים (63% משופטי המחוז), ואותם ניתחנו. בתרשים 3 יוצגו נתונים על 141 השופטים האלו בפילוח סוג המוסד החינוכי.

תרשים 3: זרם המוסד החינוכי שבו למדו 141 משופטי המחוזיים²⁷

לפי הנתונים בתרשים 3, **61% משופטי המחוזיים למדו בעבר בחינוך הממלכתי (עברי), 28% למדו בחינוך הממלכתי-דתי ו-11% בחינוך הערבי.**

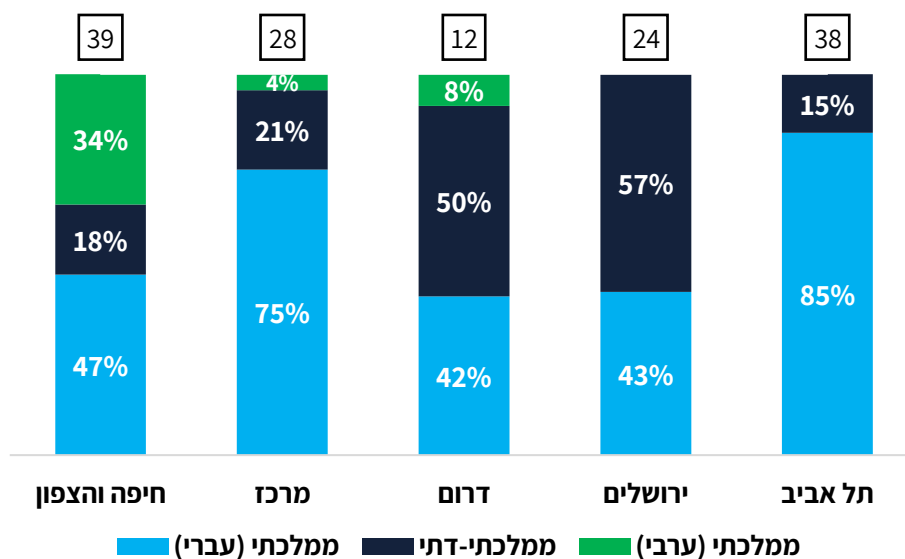
²⁵ באתר הנהלת בתי המשפט יש נתונים גם על שתי רשמות שמכהנות בבית המשפט העליון; אחת מהן למדה בחינוך הממלכתי (עברי) והשנייה בחינוך הממלכתי-דתי.

²⁶ 15 מהם רשמים והם כלולים בנתונים שיוצגו להלן. מספר זה אינו זהה למספר שופטי המחוזיים שהוצגו בפרק הקודם (223) – ייתכן שהנתונים באתר אינם עדכניים.

²⁷ הנתונים הוכנו באמצעות סריקת קורות החיים המפורסמים באתר הרשות השופטת, [שופטים](#), כניסה: 30 בינואר 2023. הסיווג לזרם החינוכי נעשה באמצעות אתר משרד החינוך, [שקיפות בחינוך, הפקת דוחות](#), כניסה: 30 בינואר 2023.

בהתבסס על שיטת הניתוח האמורה, יש הבדל בין המחוזות בהתפלגות הקבוצות האלו: ממלכתי (עברי), ממלכתי דתי וערבי. בתרשים 4 יוצגו נתונים על כך; במשבצת מעל כל עמודה מופיע מספר השופטים שעליהם היה מידע.²⁸ בשני מחוזות היו מעט שופטים שעליהם היה מידע: במחוז צפון ובמחוז דרום. משום כך אוחדו נתוני מחוז צפון עם נתוני מחוז חיפה, ומחוז הדרום מוצג בנפרד.

תרשים 4: זרם המוסד החינוכי שבו למדו שופטים מחוזיים, לפי מחוז²⁹

לפי הנתונים בתרשים 4, במחוזות ירושלים ותל אביב כל שופטי המחוזי למדו בחינוך העברי, ולא מכהנים בהם שופטים שלמדו במוסדות חינוך ערביים. שיעור השופטים במחוזי שהגיעו מהחינוך הממלכתי-דתי גדול במיוחד במחוז ירושלים (57%) ובמחוז דרום (50%, אך כאמור במחוז זה המדגם קטן). בוגרי החינוך הממלכתי-דתי הם כחמישית מהשופטים במחוז המרכז (21%) ובמחוזות חיפה והצפון (18%). כשליש מהשופטים במחוזות חיפה והצפון הם ערבים, והם פחות מעשירית מהשופטים במחוזות מרכז ודרום. לא מצאנו בין קורות החיים מוסדות חינוך ששייכים לזרם החרדי.³⁰ נזכיר שלהנהלת בתי המשפט אין אפשרות לשלוף מידע על מספר השופטים החרדים.

²⁸ נציין כי שיעור קורות החיים שעליהם יש מידע משתנה ממחוז למחוז. ב-85% מקורות החיים של שופטי המחוזי במחוז ירושלים יש מידע על המוסד החינוכי האחרון; במחוזות האחרים זהו השיעור (בסדר יורד): 67% במחוז תל אביב, 63% במחוזות חיפה והצפון (יחד), 53% במחוז מרכז ו-46% במחוז הדרום. אתר הרשות השופטת, [שופטים](#), כניסה: 30 בינואר 2023.

²⁹ הנתונים הוכנו באמצעות סריקת קורות החיים המפורסמים באתר הרשות השופטת, [שופטים](#), כניסה: 30 בינואר 2023. הסיווג לזרם החינוכי נעשה באמצעות אתר משרד החינוך, [שקיפות בחינוך, הפקת דוחות](#), כניסה: 30 בינואר 2023.

³⁰ שם.